

"...és összeült decemberben..."

Az 1981-es FIP a részben vázolt előzmények után ült össze múlt év dec. 18-20. között. Az alkotó légkörre jellemző, hogy a Minisztérium másológépei egyik éjszaka sem maradtak munka nélkül, a parlament csak a 3. változatát fogadta el az intézkedési tervnek, azt is csak "jó adag" szóbeli kiegészítéssel. Már az első változat is kimutatta, hogy a Minisztérium tájékozottsága a problémákról alapjában véve helyes /helyi szintre lebontva is!/, de sok kérdés megfogalmazásán, "frissességén" látszott, hogy néhány alapvető kérdés csak az alig egy hónapja lezajló ifj. parlamentekről került föl, bár amaguk a kérdések jóval régibbek.

Mindenesetre a Műv. Min. javaslata, ti. "a jövőben a fejlesztésre vonatkozó intézkedési tervek és az ifj. parlament által elfogadott intézkedési tervek együttesen alkossák az oktató-nevelő, a kutató munka korszerűsítésének alapjait az intézményekben", szóval a javaslat igen biztató. Még figyelemreméltóbb a 2. számú intézkedési terv fogalmazása /amely egy kicsit illusztrálja és a parlament légkörét!/, amely a határozatokat "...a felsőoktatás fejlesztésének egységes politikai dokumentumaként" kezeli.

Fontos kiegészítés lett, hogy a szekció-intézkedési tervjavaslatokat egészükben nemcsak az átemelt pontokon keresztül, csatolták a plenáris ülés határozataihoz. Új pont lett a viták során, - még mindig az elvi nyilatkozatpknál maradván - a 3. változat bevezető megjegyzése: "A felsőoktatás fejlesztési tervében és az intézkedési tervben rögzített feladatok megvalósulása során olyan döntésselőkészítő folyamatot alakítunk ki, amely mind intézményi, mind országos szinten biztosítja az oktatók és hallgatók részvételét, a döntéshozatal demokratizmusát." Ez a "nyilatkozat" /aminek, mondjuk ki, kis szépséghibája, hogy 1981-ben még külön, ujdonságként deklarálni kell!/, és a határozat, miszerint 1983-ig a Műv. Min. a távlati fejlesztési terv megvitatására országos felsőoktatási ifj. parlamentet hív össze, soron kívül, volt talán a két leglényegesebb az átfogó kérdések közül. /Ez utóbbi egy darabig a nem akceptálható kérdések között "futott", de aztán bekerült az intézkedési tervbe!/

A plenáris ülés utolsó napján, a szóbeli kiegészítésekkel együtt, végülis az intézkedési terv a következőképpen alakult. /Az érintett kérdésekre csak utalunk!/

az intézkedési terv

Kulcskérdés mindjárt az intézkedési terv első pontja, amely olyan társadalmi tervezést fogalmaz meg, amely "nagyobb összhangot biztosít a továbbtanulási szándékok, a képzési irányultságok és a társadalom szakmberszükséglete között". Az intézkedés határideje a viták során egy évvel korábbra került, így 1983. dec. lett.

Szintén utólag, szóbeli kiegészítés nyomán iktatta be a plenáris ülés a tervezetbe a 2. pontot, amely az oktatás tárgyi fejlesztését kiemelten preferált megoldandók közé juttatta.

A terv 3. pontja: "A pályázati rendszer tapasztalatainak értékelése alapján korszerűsítjük elhelyezkedési rendszerünket:"

Az új rendszernek biztosítani kell:

- az elhelyezkedés nyilvánosságát és demokratizmusát
- az egyetemi és főiskolai évek szakmai és közéleti teljesítményének fokozottabb figyelembevételét
- a pályakezdők számára a szakképzettségnek megfelelő munkakört
- amunkáltatók nagyobb érdekeltségét a képzésben is."

A további két pont a "fiatal értelmiségi helyzetének átfogó vizsgálatát és ennek alapján az értelmiségi pályák társadalmi megbecsülését növelő intézkedések" meghozatalát tervezi, különös tekintettel a pályakezdésre, lakáskérdésre, jövedelemfelzárkóztatásra. Ha külön nem is került ide, de a plenáris és a szekció ülést végighallgatva világos, itt a pedagógus pályák - sajnos - első helyen vannak.

Az oktató-nevelő munka tartalmi kérdéseivel foglalkozó, még felsorolásszerűen is hosszú tétel legfontosabb részei: "felülvizsgálni a képzési célokat, tantervi irányelveket, tanterveket...és pontosítani"; "olyan követelményrendszer, amely feltételezi az ésszerű, önálló, alkotó tevékenységet" /óraterhelé csökkentéssel/; "a kiváló képességűeknek egyéni program és nagyobb támogatás"; "az átoktatás, áthallgatás"; "egyéni érdeklődést is figyelembevevő tantervi struktúra", stb.

A tervezet komoly előrelépést tesz -elviékben legalábbis- a jegyzet-kérdés megoldása felé, mikor egy javaslat kidolgozását sürgeti a nyomdakapacitás gondok, szerzői díjak és forgalmazási kérdések orvoslására, és tartalmazza a kedvezményezett szakkönyvek számának esetleges bővítését is.

A miniszteri beszámolóval ellentétben /amelyet idéztünk/ a 3. számú tervezet már 1983-as határidővel vállalja az idegennyelvi képzés korszerűsítését és az ehhez szükséges személyi és anyagi feltételek biztosítását!

A Honvédelmi oktatás c.tárgy vita nélkül, az elsők között került a megoldandó kérdések közé, határideje is viszonylag rövid: 1982. jun.30.

A felvételi rendszerén belül is várható módosítás: "Kísérletet indítunk a kezdeti beváláson alapuló, ill. a pályaalakmassági szempontokat is érvényesítő felvételi rendszer kialakítására." Több szót kérő is bírálta a jelenlegi felvételi rendszert, kiemelve, hogy az intézményen belüli szelekció egyáltalán nem, vagy csak néhány intézményben valósul meg. Bár a Minisztérium engedett a "nyomásnak" és a fentiek bekerültek az intézkedési tervbe, Bihari Mihály a Minisztérium főosztályvezetője elmondotta, hogy az általuk is kívánatosnak tartott szelekciós mód bevezetése útjában annyi akadály áll / a terem mérettől a társadalmunkban ható torz személet-módokig/, hogy megvalósulása csak a távoli jövőben várható.

/Egyébként az igazsághoz hozzá tartozik, hogy több ilyen "deklarált, de..." pont is van, és hogy melyik mennyire ilyen, azt egyelőre nem is lehet tudni, csak sejteni lehet a "beavatottak" elejtett szavaiból, az ilyenkor feltáruló kusza és különféle gyökerzetű értékrendszer/ek/be pillantva!/
Két terjedelmes, részletes pont foglalkozik az oktatók helyzetével mobilitásuk és munka-színvonaluk vonatkozásában. Összességében: a tervezet kevesebb kötöttségben, viszont magasabb színvonalban jelöli meg a továbblépés útját. Több pont is utal az egyetemen való bentmaradás problémájának vizsgálatára, az intézményi demokrácia megvalósítására ill. kibővítésére. Különösen fontos a plenáris ülés azon javaslata az intézkedési terv számára, amely az intézményi önállóság növelését, a jogkörök decentralizálását célozza. A terv ezen a ponton igéri az intézeti tanácsokban a hallgatói képviselők arányának növelését is.

A viták során sokszor kerültek elő a parlamentben pénzügyi kérdések, ill. az egyes problémák megoldatlanságát anyagiakra visszavezető hozzászólások. Bár a Minisztérium képviselői többször is hangsúlyozták, hogy a pénzeszközök területén sok pozitív változás nem várható, talán szolgál némi "vigasszal" a tervezetnek az a pontja, amely az elosztás felülbírálatát, a jelenlegi preferencia rendszer módosítását javasolja. Szintén anyagi vonatkozású, és hosszú vita után megfogalmazott pont a következő: "A Műv. Min. biztosítja, hogy minden esetben konkrét és kiemelt mérlegelés tárgyát képezze az egyetemi és főiskolai hallgatók támogatása az egyes életszínvonal-politikai döntéseknél." Itt vitára - többek között - az adott alkalmat, hogy a hallgatóság most kapott 150 milliós szociális és ösztöndíj emelést ami azonban még mindig nem pótolja az elmúlt évek 40%-os reálértékcsökkenését, s még 10%-kal alatta is marad. Ezenkívül az inflációs rátát sem veszi figyelembe /ami a jelenlegi OTP felső kamathatárt tekintve legalább 8%!/. Ez utóbbi "öreg kérdése" marad az ösztöndíj emeléseknek?!? Rendszeres figyelemkívül hagyása pedig már-már az intézkedés politikai súlyát veszélyezteti!!!

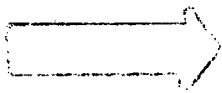
Néhány közvetlen gyakorlati jelentőségű pont: A Minisztérium vállalja a külföldi tanulmányutak meghirdetése körüli visszasságok /rangsorolás, nyilvánosság, indítás, stb./ felszámolását, és igéri a támogatási alapok esetleges kiszélesítését:

Szinte minden intézmény "hozta" a jogállás kérdését is, amely az országos fórumon is előkelő helyet kapott.

"Javaslatot kell kidolgozni a hallgatói jogállással kapcsolatos rendelkezések korszerűsítésére /GYES, Szakirányu munkavállalás, munkaviszonyból adódó jogosítványok stb./." Végül a küldötték javaslatára bekerült a zárójelbe az "anyagi felelősségvállalás" is.

Az örökzöld témák közül talán legrégebb volt a mezőgazdasági munka. A tervzet - e téren - leglényegesebb megállapításai: a mezőgazdaság tényleges /helyi!/, érdekeinek megfelelő ideig és helyen, valamint megfelelő létszámban alkalmazza a hallgatói munkaerőt. Heves vita bontakozott ki egy szóbeli kiegészítés körül, melyet Korcsog András államtitkár végül többé -kevésbé közmegegyezésre így "tisztázott le": az oktatás és mezőgazdaság érdekeit együttesen kell figyelembe venni, és hosszú távon pedig a népgazdaság érdekei kell, hogy domináljanak. Ez az utóbbi - kétségtelenül finom diplomáciai érzékre valló - megfogalmazás jelzi az e téren fennálló anomáliák tarthatatlanságát.

A már említett tematikus országos FIP-ről szóló határozat mellett záróintézkedés született, amely szerint a Műv.Min. évenként tájékoztatja az "Egyetemi és Főiskolai Tanácsot az intézkedési terv időarányos végrehajtásáról."

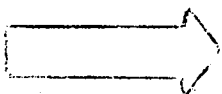

A tudományegyetemi szekció kiegészítései

Mint már jeleztük a szekciók külön ~~tehették~~ meg állásfoglalásaikat, javaslatukat, amelyek ha nem is kerültek be a plenáris ülés dokumentumaiba teljes számmal, de függelékként csatolták azokat. Az egyes /tudományegyetemi/ szekció sulyra jellemző, hogy külön intézkedési terv -kiegészítést készített, míg a másik 4 szekció egy közöset. Ennek a szekciónak a vezetője egyébként Pozsgai Imre művelődési miniszter volt. A viták is itt nyultak a leghosszabbra, jellemző, hogy egy esetben a plenáris ülés kénytelen volt több mint egy órát várni a "perlekedőkre".

Mivel egyetemünk is ennek a szekciónak a munkájában vett részt, talán nem felesleges néhány, "csak" függelékben maradt pontot megemlíteni az ott készült dokumentumból.

Igen fontos helyet kapott az értelmiségi, közéleti szerepre való felkészülés felkészítés. Szorgalmazta a szekció az idegennyelvű képzésben, a nem szakosok intenzívebb tanítását. Minket, bölcsészeket érintő pont az, amelyben a Műv.Min. vállalja, hogy a tanárképzés koncepciójának keretein belül megvizsgálja a bölcsész karokon az I ill. I 1/2 szakos képzés kialakításának feltételeit. Ugyanígy akceptálta a filozófia-történet, latin nyelv, szociológia, művelődéstörténet ismeretanyagának beépítésére vonatkozó kiegészítést. Támogatta a Minisztérium egyetemi-főiskolai réteglap létrehozásának megvizsgálását; a posztgraduális képzés ügyében elhangzott hozzászólásokat, ezen belül a másoddiplomázás kérdését. Fontos politikai kérdés volt szekciónkban a hallgatói jogosítványoké, kiemelten a tanszéki képviselő, az egyetemi, kari intézeti tanácsok hallgató tagjainak képviselői jogosítványai. A teljes rendszer a Minisztérium a KISZ KB-val és az AIB-vel együtt működve fogja kialakítani.

"A hangulatról..."

Mint a parlament ismertetett dokumentumai, a néhol éles vitákban megmutatkozó alapos felkészültség mutatják: sikerült együttműködés alakult ki a művelődési kormányzat és a hallgatók képviselői között. Ez még akkor is igaz, ha figyelembe vesszük, hogy korántsem volt mindig egyetértés. A kompromisszumok legtöbbször a hallgatóság szempontjából is értékesnek mondható. A nem akceptálható kérdések legtöbbször pénzügyi határokat, és a Műv.Min. hatáskörének végességét jelezték; - igaz ezek sem lebecsülendő akadályok. A protokolláris idő talán minden eddiginél kevesebb volt, az utolsó pillanatig zajló, talán nem is mindig megnyugtatóan lezárt viták jelezték, ha van miről dönteni, vitatkozni, ha van képesség a konzenszusra /jó értelemben véve!/, akkor nem kell külön intézkedni a protokoll kiszorításáról.

Hogy hurrá-optimizmusra még sincs ok, azt néhány dolog világosan megmutatta.

Ezek közül néhány: a jelenleg kialakult, kialakított döntési, véleményalkotási szokások, módok - úgy tűnik - nem mindenben felelnek meg egy ilyen, általában demokratikusabb légkörű tanácskozásnak. Kifejejték pl., hogy igen nehéz a jelenlegi mechanizmus mellett két alternatíva között szavaztatni az embereket, főleg egy ilyen viszonylag népes testületet/kb. 270 főt/. Ilyenkor néha bizalmaslanná vált a légkör, sokan már manipulációtól tartottak. Az ügy is sokat "megretkenkedő" levezető elnökök szinte megolthatatlan feladatainak becsapult /és inkább első nekifutásra!/, hogy két, nem egyidőben elhangzott javaslat közül, legyen szavaztassa meg az egyiket, az utóljáró elhangzott javaslat átmozgatására és az egész kis szónoklatot igénylő, korábban elhangzott hallgatói javaslatok közül. Végül is egy, az elnöki asztal mögött ülők gyakorlatilag kényszerítő ügyet kompromisszum segített, amely a két javaslatot egybehorogtatta a szavazás előtt.

A parlament befejezése előtt kezény kritikát is kaptak a parlament szervezési. Nemcsak az ügyben, hanem azért is, amiért az induló autóbussok egy alkalommal jelentős vitát "zártak le". Közösen Andrej államtitkár vitázásáig a felmerülő technikai és szervezési problémák nagy részét jogosnak is érte el, és hangsúlyozta hogy a következtetéseket a Minisztérium le fogja venni.

Azt sem hallgathatjuk el, hogy politikai, erkölcsi gyakorlatlanosságunk "keszönhetően", mi hallgatók sem visszahátrá "ötösre" demokráciánk. Uppen ezért a parlament egyik legnagyobb sikerének azt tartjuk, hogy nem fullaszt bele embereket a kérdésnek a tárgyalásába. Az intézményi parlamentek benyújtott kezelt vitái után ide már jobbára letisztultabb vélemények jutottak el. Persze, ez nem jelenti azt, hogy ebben a kérdésben ne lettek volna igen élcsenyék. De a szervezők és közpályók együttes érdekéért kell elkönyvelnünk, meg aköz is, ha meggyújtott, "személyes" megoldás nem is született. Világosan látszott, hogy teljes, kompromisszum nélküli megegyezés nem lehetséges a különböző réteg, csoport érdekek között. Itt a becsese miatt. Ezért a parlament Drecin János miniszterelnököttes becsereglakój a fogadta el, megjelölve /a JATE-n elfogadottakhoz hasonló/ legfontosabb alapelveket. A teljes, végleges rendszer kidolgozása a szakemberekre maradt, de a miniszterelnököttes ígerte a különböző próbaszámítások nemzetközöni ismertetését. Későbbi időpontban ugyan, de megoldandóként szerepelt az infúziós korszakok, a GVP kité és a jövedelem igazolási eljárás korszerűsítése.

"az államtitkár véleménye"

Befejezésül - talán kissé paradox módon - néhány szó Korcsák Andrej államtitkár bevezetőjéről, amely szóbeli megbeszítés is volt egyben, és általános elveket, észrevételeket is tartalmazott.

Fontos újra hangsúlyozni, hogy az osztónyvitai országos megbeszélés olyan döntéshozzáadási formának tekintette, amelyik elismerttáns egy folyamatban, amelyben hasonló demokratikus viták érlelődhetnek.

Arról is beszélt, hogy "szűk körben elburjánzóban ideológiai-politikai elbizonytalanodás, és szélsőséges nézetek is jelentkezték". Ezzel kapcsolatban az államtitkár kijelentette, hogy "az ideológiai pluralizmus relativizmust jelent, a tudományos világnézet elvetését, tudományos világnézet nélkül pedig nem lehet értelmiségivé a szakember." Reális viszont az az igény - hangsúlyozta - hogy "a korszerűsített marxizmus-leninizmus oktatás a gyakorlati feladatokra is átforduljon". Az ideológiai bátortalanságot, a más áramlatokkal való konfrontáció hiányát viszont fel kell számolni."

Igen fontosak voltak az egyetemi demokráciáról mondott szavai, annál is inkább, mert - sajnos - nem a jelenről beszélt, hanem igényekről, szükségletekről: "Nem elegendő a szabályozás; a hallgatóság bevonását szorgalmazni, növelni kell, az ellenőrzési szervek létrehozása sem elegendő, szűles létegek bevonására van szükség az irányításban, a közéletben".

Elvileg elfogadhatónak tartotta a KISZ-on kívüli érdekképviseletet, de úgy, hogy a KISZ irányítása megmarad. "A KISZ-nek joga, lehetősége és képessége van erre... Politikamentes érdekképviselet nem létezhet" - mondta, hozzátéve: "...ép-

pen ezért a törekvések egy része KISZ-ellenes".

m Mostanában ifjuság-politikai fórumokon, az érdekképviselőknél stb. egyre gyakrabban halljuk: igen, ez szép...de van-e garancia? Mi a garancia? Korcsog András így fogalmazott: "A garancia a parlament által hozandó intézkedések végrehajtására a világgpiaci kihívás: ma már egyik legfontosabb feltétele a továbblépésnek a m i n ő s é g i szakember."

Kokas Károly

Néhány megjegyzés az egyetemista fiatalok értelmiségivé válásáról

Az egyetemet olyan intézménynek vélem, mely egyrészt magasan képzett szakembereket képez, másrészt ezzel szoros összefüggésben értelmiségi feladatok ellátására "neveli" a fiatalokat. Tehát értelmiségi szakembereket ad a társadalomnak.

Az értelmiség fogalmának funkcionalista, szociológiai meghatározói közül legfontosabb a kulturateremtés, az értékek alkotása, továbbfejlesztése, közvetítő megőrzése. Amelyeknek párosulniuk kell a réteg tagjainak társadalm- és gazdaságszervező feladataival is.

E funkciók betöltése két szinten egymással párhuzamosan, egymástól kiegészítve folyik. Az elvek, elképzelések, az értelmiségi mindennapjait közvetlenül nem érintő szférában, pl. bizonyos folyamatok támogatásában, vizsgálatában merül ki. Másik szint a mindennapok, a munkahely, a család, a baráti kör. Itt az egyén konkrét cselekvése, sajátos értékei jutnak kifejeződésre.

Vajon az egyetem légköre milyen irányba orientálja az oda bekerülő fiatalokat? Az elsőéves hallgatók milyen közegbe kerülnek, ki és mi fogadja őket s vajon milyen tervekkel és ideákkal hagyják majd el az egyetemet?

Távol álljon tőlem, hogy a fentiekre egyértelmű választ adjak. Csupán arra vállalkozhatom, hogy féléves tapasztalataimat összegzem egy elsőéves szemszögéből.

Az egyetemre felvételt nyert fiatalok különböző környezetből, más-más elképzeléssel, mentalitással, tapasztalatokkal érkeznek. Azt gondolhatnánk, hogy az "értékrendek" terén meglévő különbségek elsősorban a származásból adódóan jönnek létre. A tapasztalatok inkább azt mutatják, hogy a Budapestről származó hallgatók és a vidékiek között mutatkoznak a legélesebb különbségek. Ez az életvitelben, a világról alkotott képben mutatkozik meg leginkább. A budapestiek kis csoportja tájékozottabbnak, felkészültebbnek tűnik, mint a vidéki gimnáziumokból végzett társaik. Természetesen vannak a nem "pestiek" között is olyanok, akik számára Ottlik és Eszterházy nem ismeretlen. Bennük azonban él valamiféle vágy Pest után, hol úgy érzik, hogy nyitva áll a kulturális élet "tág mezője".

Harmadsorban azok nagy csoportjai léteznek, akik keresik helyüket, próbálják az otthonról hozott elképzeléseiket megvalósítani. Ez talán több-kevesebb sikerrel sikerül is - vagy egy más, de nem magasabb minőségi fokon újratermelik otthonuk, esetenként dohos szellemi életét. Nekik a legnehezebb, ők kapják a legkevesebb segítséget. Nagyon rossz kifejezéssel élve: lehet, hogy belőlük lesz majdan a "néma tömeg"? De vajon tényleg olyan néma és szürke e fiatalok belső, felszínre soha nem kerülő élete?

A kialakuló csoportokat - melyek még nem közösségi szerveződések - általában az egyetemhez való viszony, ill. a tanulócsoporthoz beosztás határozza meg. Milyen különböző viszony alakulhat ki az elsőévesekben?

Legjellemzőbb az ambíciózus, minden szelekció nélkül teljességre törekvő, állandó győtrődésekkel tele "tanulás". Ezentúl azonban különböző árnyalatokat fedezhetünk fel.

Vannak olyanok, akik az egyetemet a tudomány tiszta szentélyének vélik. Egyetlen céljuk van tehát: a követelményeknek való megfelelés.

Mások "tökrázásnak" vélik az egyetemet. Vagy egy speciális - általában minden kötelező dolgon kívüli - terület érdekli őket. Másoknál még e speciális érdeklődés sincs meg, s egy cinikus vállalkozásból intézik el a tanulást.